

OORLOG Meester wist tientallen mensen uit handen van nazi's te houden

Onderduikers onder de school, maar geen kind dat het door had

Wat durft een mens in oorlogstijd? Bovenmeester Koos Aalders en zijn vrouw Rie durfden veel. Ze verborgen tal van onderduikers onder hun woning en de school in Middenmeer. Een terugblik, met in de hand het boek '1943; Het lot van de familie Pimentel'

Petra Bies
p.bies@mediahuis.nl

Middenmeer ■ Wat zullen ze gehoord hebben, de onderduikers die zich in de Tweede Wereldoorlog schuilhielden onder de vloer van die school in Middenmeer? Schuifelen de kindervoetjes, opgedreunde jaartallen, af en toe een schaterlach en een piepend krijtje over een schoolbord? Vast. Maar zeker de stem van meester Aalders, het hoofd van de school. Hij wist samen met zijn vrouw Rie tientallen mensen uit handen van de nazi's te houden.

De 85-jarige Martien van Lange-rak uit Middenmeer was een van de kinderen die jaren boven de hoofden van de onderduikers vertoefden, totaal onwetend van hun bestaan. „Aalders was een genie in dat soort dingen. We hebben echt helemaal nooit iets doorgehad. Dat moest natuurlijk ook niet, het zou gevaarlijk zijn als een kind met zo'n verhaal rondloopt.”

Zitkuilen

Pas na de oorlog werd het een en ander duidelijk. „De school was toen

geheel verwoest. Toen al het puin geruimd was, zagen we onder de vloeren van de lokalen nog de gangen en de zitkuilen waar tijdens de oorlog de onderduikers hadden gezeten.”

Spannend. Net zoals meester Aalders boeiend kon vertellen over die Tweede Wereldoorlog. De kinderen hingen aan zijn lippen, de tijd vloog om. Over hoe de Duitsers Nederland binnenvielen, hoe er werd gevochten op de Grebbeberg, over hoeveel mensen er sneuvelden. Maar over zijn eigen verzetswerk? Wel iets, maar het bleef bescheiden.

Dat verzetswerk begon toen kruidenier Aebale Ferwerda uit Kolhorn Koos Aalders in vertrouwen nam. Hij zocht onderdak voor een joodse scheikundige en zijn huishoudster. Kon Aalders onderdak bieden? De bovenmeester knikte.

Vliegtuigen

Ferwerda zat bij de noordelijke afdeling van de Landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers (LO) en Aalders trad ook toe. De afdeling kwam regelmatig bijeen in de consistoriekamer van de gereformeerde kerk in Slootdorp. „Men vergaderde met de kerkboeken op tafel, terwijl

„Toen al het puin geruimd was, zagen we onder de vloeren van de lokalen nog de gangen en de zitkuilen waar tijdens de oorlog de onderduikers hadden gezeten

boven hun hoofd de Duitsers in de toren zaten, die ze gebruikten als uitkijkpost voor naderende vliegtuigen”, schrijven Henk Dijkman en Fokko Weerstra in hun recente boek '1943; Het lot van de familie Pimentel'. Twee leden van de joodse familie, Nico en Jaap, doken onder bij Koos Aalders en zijn vrouw Rie. Zij overleefden beiden de oorlog, vele andere familieleden werden vermoord.

Badkamer

De twee auteurs doken, via informatie van nabestaanden en geschriften, in de levens van twaalf leden van de familie Pimentel en wijden in het boek aan elk een hoofdstuk. In dat over de broers Nico en Jaap speelt de familie Aalders een belangrijke rol. Koos en Rie Aalders verzorgden niet alleen onderduikers onder de school, er schuilden ook mensen in hun eigen huis in Middenmeer waar ze met zes kinderen woonden. „Alle ruimten in huis dienden als slaapkamer, zelfs de badkamer. Bij onraad zocht iedereen een schuilplaats in de ondergrondse ruimtes. Koos Aalders vertrouwde erop dat hij de Duitsers buiten de deur kon houden. Op grond van zijn sterke geloof

Hoofdmeester Koos Aalders, na de oorlog op de Titus Brandsma School in Middenmeer.

meende hij dat als je rechtvaardig handelde, je steun 'van boven' kreeg”, tekenen Dijkman en Weerstra op.

Geen 'nee'

Aalders probeerde ook bij dorpsgenoten onderduikers een veilige plek te bezorgen. Zo kreeg ook de familie Langerak een joods echtpaar in huis. „Omdat de meester het vroeg konden mijn ouders geen 'nee' zeggen.” De kinderen wisten van niets, het echtpaar ging door voor ome Arie en tante Jo uit het in de oorlog zo getroffen Rotterdam.

Aalders vertrouwde geheel op de bescherming van God, maar kampte wel met een praktisch probleem: hoe voed je elke dag al die onderduikers? De familie had bijenkorven en een eigen moestuin en er waren kippen die eieren legden en geslacht konden worden, net als de konijnen. Maar er kwam ook het nodige binnen via ruilhandel. Aalders maakte zelf sigaren en ruidde de rookwaar voor vis uit Wieringen of Medemblik en andere levensmiddelen. De vader van Van Langerak verbouwde tabakspanten en leverde aan Aalders, maar zag er in de oorlogsjaren nooit een sigaar voor terug. Er waren er meer die leverden en niemand die vragen stelde.

Het leven in oorlogstijd nam in april 1945 een drastische wending. De Duitsers lieten de Wieringermeer onderlopen, iedereen - inwoners en onderduikers - moest weg zien te komen. Er waren naar schatting duizend tot tweeduizend onderduikers in het gebied, stellen de geschiedschrijvers. „Die voor hun lot vreesden omdat bij alle uitvalswegen soldaten waren neergezet die de persoonsbewijzen controleerden.”

Half-joden

Hoe het Nico en Jaap Pimentel lukte om te ontkomen, is niet duidelijk.

„Op grond van zijn sterke geloof meende meester Aalders dat als je rechtvaardig handelde, je steun 'van boven' kreeg

halfbroer, werden immers hard geraakt door de anti-joodse maatregelen en in het voorjaar van '43 afgevoerd naar kampen.

Doordat Nico al eens was opgepakt en er bovendien mannen werden opgepakt voor de Arbeitseinsatz besloten Nico en Jaap onder te duiken.

Borneo

De mannen hadden in hun jeugd geen gemakkelijk leven. Hun vader, een hoge ambtenaar, nam de kinderen mee toen hij vanaf Borneo terugkeerde naar Europa. De jongens waren toen nog peutertjes. Ze zouden hun moeder nooit meer terugzien. Hun donkere uiterlijk viel op in het vooroorlogse Nederland, bekend is dat Nico in militaire dienst werd gediscrimineerd. Binnen de fa-

Henriëtte Pimentel als zestiger. Zij reed als directrice van de crèche tegenover de Hollandse Schouwburg honderden joodse kinderen, maar werd zelf vermoord in Auschwitz. Zij was een van de weinigen in de familie die de jongens niet negeerde.

ARCHIEFFOTO

Boek

'1943; Het lot van de familie Pimentel' door Henk Dijkman en Fokko Weerstra, is uitgegeven bij Amphora Books, ISBN: 9789064461231, telt 316 pagina's en kost €22,50. Er is ook een e-boek, ISBN 9789064461255, voor €9,95.

milie werden de jongens genegeerd, schrijven Dijkman en Weerstra. „Het lijkt erop dat de familie moeite had om het bestaan van de Indische zonen van Bram, afkomstig uit een relatie met een 'inlandse vrouw', te accepteren. Alleen hun oma Rachel en hun tante Jet lijkten hier overheen gestapt te zijn.”

Deze tante Jet, voluit Henriëtte Pimentel, is de beroemdste uit de familie. Zij reed als directrice van de crèche tegenover de Hollandse Schouwburg honderden kinderen. Zelf overleefde zij het nazibewind niet, ze werd opgepakt en in Auschwitz vermoord. Aan haar is een uitvoerig hoofdstuk in het boek gewijd.

Yad Vashem

Nico en Jaap maakten de laatste oorlogsdagen door in Amsterdam. De familie Aalders verdween nadien niet uit hun gedachten. Ze droegen eraan bij dat Koos en Rie Aalders de Israëlische Yad Vashem-onderscheiding toegekend kregen. Dijkman en Weerstra raadpleegden de beschrij-

ving bij de onderscheiding. Die biedt een kijkje in het leven tijdens de onderduikperiode. De broers, die beiden in militaire dienst zaten, worden vermeld 'als officieren van het Nederlandse leger die tijdens hun onderduiktijd bij Aalders probeerden om de onderlinge spanningen tussen de onderduikers te verminderen. Ook verrichtten ze goed werk met het organiseren en verdelen van de taken om het steeds maar uitdijende huishouden draaiende te houden’.

Meester Aalders overleed in 2004, op 97-jarige leeftijd. Hij gaf zijn hele leven blijk van een grote maatschappelijke betrokkenheid. Zo was hij actief voor de Raad voor de Kinderbescherming, gaf hij in de avonduren land- en tuinbouwcur-sussen aan volwassenen en was hij twintig jaar lang kringvoorzitter van de KVP, de katholieke volkspartij. Als hobby was hij correspondent voor de Schager Courant, het Dagblad voor West Friesland en de Wieringermeerbode.

Jaap Pimentel overleed in 1979, Nico Pimentel in 2014.

„De zelfgemaakte sigaren werden geruimd voor vis een andere etenswaar om al die onderduikers te kunnen voeden

Jaap Pimentel in 1956, met zijn eerste vrouw Didi Boekhoff. Hij werkte als tandarts.

FOTO COLLECTIE PETRA PIMENTEL

Jaap (links) en Nico Pimentel als kleine kinderen. Zij waren peutertjes toen zij hun Indische moeder voor het laatst zagen. In de oorlog doken zij onder bij meester Aalders.

FOTO COLLECTIE PETRA PIMENTEL